

Aşağıda tarih öncesi çağlara ait bazı gelişmeler verilmiştir. Gelişmelerin başında bulunan harfi, ait olduğu kutunun içine yazarak doğru eşleştirmeyi yapınız.

- A. İnsanlar tamamen doğaya bağlı kalmıştır.
- B. Tarımla beraber yerleşik yaşam başlamıştır.
- C. Avcılık ve toplayıcılık ile uğraşmıştır.
- D. Site adı verilen ilk şehir devletleri kurulmuştur.
- E. Hayvanlar evcilleştirilmiştir.
- F. Mağara ve kaya sığınakları barınak olarak kullanılmıştır.
- G. Devrin sonunda yazının bulunmasıyla tarih çağlarına geçilmiştir.
- H. Dokumacılık başlamıştır.
- I. Üretim artmış, ticaret ve silah yapım teknikleri gelişmiştir.
- İ. Mağara duvarlarına resimler yapılmıştır.
- J. Toplumsal ve sınıfsal ayrımlar oluşmaya başlamıştır.
- K. Takas esasına dayalı ticaret başlamıştır.

Yontmataş (Paleolitik) Çağı

Cıralıtaş (Neolitik) Çağı

Maden Çağı

1. Alman tarihçi Leopold Von Ranke'nin; "Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir." sözü, tarih araştırmalarında aşağıdakilerden hangisinin önemini ortaya koymaktadır?

- A) Olayların meydana geldikleri zamanın şartlarına göre değerlendirilmesi
- B) Olayların geçtiği yere ve zamana yer verilmesi
- C) Olayları açıklarken yazılı ve yazısız belgelerden yararlanılması
- D) Olayların oluş sırasına göre sıralanması
- E) Yardımcı bilimlerden yararlanılması

2. **Tanım:** Tarih geçmişteki insan topluluklarının yaşayışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini, kültür ve uygarlıklarını, yer ve zaman göstererek, neden-sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayanarak anlatan bir bilimdir.

Durum: İlkçağda hüküm süren Hititlerden kalan en önemli yazılı eserler anallardır. Çok tanrılı bir din anlayışına sahip olan Hititler, tanrılarına hesap vermek amacıyla anal adı verilen yıllıklar hazırlamışlar ve ilk objektif tarih yazıcılığını başlatmışlardır.

Yukarıda verilen durumda, tarihin tanımında yer alan öğelerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Yer
- B) Belgeler
- C) Zaman
- D) Neden-sonuç ilişkisi
- E) Kültür ve uygarlık değerleri

3. Bir olayın tarihi olay kapsamında değerlendirilebilmesi için;

- I. İnsan ve toplum ilişkileri sonucunda ortaya çıkmalı
 - II. Yeri ve zamanı bilinmeli
 - III. Olayın üzerinden belli bir zaman geçmiş olmalı
- özelliklerinden hangilerine sahip olması gerektiği ileri sürülebilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

4. Tarih, geçmişte yaşamış insan toplumlarının geçirdikleri aşamaları ve birbiriyle olan ilişkilerini belirli yöntemler izleyerek inceleyen bir bilim dalıdır.

Buna göre, bir tarih araştırmacısı tarihi olayları incelerken aşağıdaki yöntemlerden hangisine başvuramaz?

- A) Olayları belgelere dayandırarak inceleme
- B) Olayların yerini ve zamanını belirtme
- C) Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma
- D) Olayları günümüzün değer yargıları ile yorumlama
- E) Olaylar hakkında kaynak taraması yapma

5. "Yer, zaman ve kişiler yönünden tarihi olaylar, bir kez yaşandığından tarih tekrardan ibaret değildir."

Bu durumun, tarih araştırmalarında aşağıdakilerden hangisini engellediği ileri sürebilir?

- A) Belgelerden yararlanma
- B) Deney ve gözlem yapma
- C) Objektif (Tarafsız) olma
- D) Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma
- E) Olayın yaşandığı zaman ve çevrenin koşullarını dikkate alma

6. Milattan önceki tarihlerin sayısal değerinin giderek büyümesi, sonrakilerin ise küçülmesi günümüzden uzaklaştığını gösterir.

Buna göre, aşağıdaki tarihlerden hangisinin günümüze en uzak olduğu söylenebilir?

- A) M.S. 314 B) M.Ö. 1650
C) M.Ö. 3200 D) M.Ö. 209
E) M.S. 1783

7. M.Ö 3000 dolaylarında Batı Avrupa toplulukları avcılık ve balıkçılıkla yaşamlarını sürdürürlerken, Yakınoğu'nun tarımla uğraşan toplulukları arasında bakır ve kalay alaşımı olan bronz madeni kullanılmaya başlanmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) M.Ö 3000 yıllarında Batı Avrupa'nın daha ileri bir kültüre sahip olduğunu
B) Tarihsel gelişmenin farklılık gösterdiğinin
C) Toplumların tarih öncesi devirleri sırasıyla yaşadığının
D) Yakınoğu tarihinin Cilalı Taş Devri'yle başladığının
E) Yakınoğu'da Maden Devri yaşanırken Batı Avrupa'da yazının kullanıldığının

8. Orta Asya Türk kültürünün önemli eserlerinden biri olan "Orhun Kitabeleri" hakkında araştırma yapan bir tarihcinin;

- I. Epigrafya
II. Paleografya
III. Filoloji

gibi bilim dallarının hangilerinden yardım alabileceği savunulabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

9. Bir tarihçi;

- Kadeş Antlaşması'nın Hititler ile Mısırlılar arasında yapıldığını
- İki devletin bu antlaşma ile Suriye topraklarını aralarında paylaştığını

aşağıdaki bilim dallarının hangisinden yararlanarak kanıtlayabilir?

- A) Diplomatik B) Filoloji
C) Arkeoloji D) Antropoloji
E) Nümizmatik

10. Cilalı Taş Devri'nde, Anadolu'da avcılık önemini kaybetmiş, tarım öncelik kazanmıştır.

Buna göre;

- I. Yaşam biçimi farklılaşmıştır.
II. Tüketim alışkanlıkları değişmiştir.
III. Göçebe yaşam yaygınlaşmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

11. Fransız İhtilali'nden sonra insanlık tarihi açısından önemli sonuçlar doğuran birçok olay yaşanmasına rağmen, ihtilalin açmış olduğu çağ değişmemiştir.

Bu durumun nedeni olarak aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

- A) İhtilal sonrasında yaşanan olayların, tarihsel süreci etkilememesi
B) İnsanlar arasındaki iletişim gücünün eski etkisini kaybetmesi
C) İhtilalin doğurmuş olduğu evrensel sonuçların ötesinde sonuçlar doğurabilecek yeni bir olayın yaşanmaması
D) Toplumsal değerlerin korunması
E) Fransız İhtilali'nin sonuçlarının tam olarak uygulanmaması

1. Alman tarihçi Leopold Von Ranke'nin; "Araştırdığı döneme kendisini götürebilen insan tarihçidir." sözü, geçmişte meydana gelen olayların, gerçekleştiği zamanın koşullarına göre değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

YANIT A

2. Verilen durumda tarihin tanımında yer alan zaman, belgeler, neden-sonuç ilişkisi ve kültür ve uygarlık değerleri unsurlarına yer verilmiştir. Ancak yer belirtilmemiştir.

YANIT A

3. Bir olayın tarihi olay kapsamında değerlendirilebilmesi için; insan ve toplum ilişkileri sonucunda ortaya çıkması, yeri ve zamanının bilinmesi, ayrıca olayın sonuçlarının daha iyi değerlendirilebilmesi için üzerinden belli bir zaman geçmesi gerekmektedir.

YANIT E

4. Kaynak taraması yapıp olayları belgelere dayandırarak incelemek, olayların yerini ve zamanını belirtmek ve neden-sonuç ilişkisi kurmak, tarihi olayları incelerken başvurulan yöntemler arasındadır. Ancak; olaylar günümüz değer yargılarına göre değil, gerçekleştiği günün koşulları içerisinde değerlendirilmelidir.

YANIT D

5. Tarih geçmişi incelediği ve dolayısıyla tarihi olaylar bir kez yaşanıp tekrar etmediği için, tarih araştırmalarında deney ve gözlem yöntemine başvurulamaz.

YANIT B

6. Milattan önceki tarihlerin sayısal değerinin giderek büyümesi, sonrakilerin ise küçülmesi günümüzden uzaklaştığını gösterdiğine göre, günümüze en uzak olan tarih M.Ö. 3200'dür.

YANIT C

7. Aynı dönemlerde Batı Avrupa toplulukları avcılık ve balıkçılıkla yaşamlarını sürdürürken, Yakınoğu toplumlarının tarımla uğraşmalarının yanı sıra bronz madenini kullanmaya başlaması, tarihsel gelişmenin farklılık gösterdiği ve her bölgenin değişik bir gelişme süreci izlediğinin göstergesidir.

YANIT B

8. Orta Asya Türk kültürü ve tarihi hakkında önemli bilgiler veren Orhun Kitabeleri hakkında araştırma yapan bir tarihçinin, kitabeler bilimi olan epigrafya, eski yazıları inceleyen paleografya ve toplumların dillerini inceleyen filoloji biliminden destek alması gerekmektedir.

YANIT E

9. Kadeş Antlaşması'nın Hititler ile Mısırlılar arasında yapıldığı ve iki devletin bu antlaşma ile Suriye topraklarını aralarında paylaştığı, belgeler bilimi olan ve anlaşmaları inceleyen diplomatik biliminden yararlanılarak kanıtlanabilir.

YANIT A

10. Cilalı Taş Devri'nde Anadolu'da avcılığın önemini yitirmesi, tarımın öncelik kazanmasıyla insanların yaşam biçimi ve tüketim alışkanlıkları değişmiştir. Ancak, bu durumun göçebe yaşamı yaygınlaştırdığı söylenemez. Tam tersi insanların tarımsal üretime geçmesi yerleşik yaşamı beraberinde getirmiştir.

YANIT D

11. Yakınçağın başlangıcı olarak kabul edilen Fransız İhtilali'nden sonra bir çağ değişiminin yaşanmamış olması, ihtilalin getirmiş olduğu evrensel sonuçların ötesinde sonuçlar doğurabilecek yeni bir olayın yaşanmamış olmasıdır.

YANIT C

1. Tarihçi bir olayı araştırırken önce olayla ilgili bilgileri toplamalı ve bunun için diğer bilimlerle işbirliği içinde olmalıdır. Elde ettiği bilgilerin doğruluğu ispatlanabilmeli ve tarihçi araştırdığı olayı olduğu gibi aktarmalıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bir tarihçide bulunması gereken özelliklerden biri değildir?

- A) Kaynakları araştırmak
- B) Olayları, kendi yaşadığı dönemin koşullarına göre değerlendirmek
- C) Başka bilimlerden yararlanmak
- D) Belgelere dayanmak
- E) Objektif olmak

2. Tarih, geçmişteki insan topluluklarının yaşayışlarını, kendi aralarında ve diğer toplumlarla ilişkilerini, meydana getirdikleri kültür ve uygarlık değerlerini inceler.

Buna göre aşağıdakilerden hangisinin, tarihin konusu içerisinde yer aldığı savunulamaz?

- A) Siyasi örgütlenmeler
- B) Savaş ve barışlar
- C) Ekonomik faaliyetler
- D) Doğal afetler
- E) Sanatsal etkinlikler

3. Tarih biliminin;

- I. Olayları gerçekleştikleri günün koşullarına göre değerlendirmek
- II. Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmak
- III. Geçmişteki olayları incelemek

özelliklerinden hangilerinin objektif araştırma yapılmasına doğrudan katkı sağladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve III
- E) II ve III

4. Tarih, insan topluluklarının geçmişini, tarihin bilinen en eski devirlerinden itibaren yer-zaman göstererek, neden-sonuç ilişkisi içerisinde, belgelere dayanarak ve objektif olarak inceleyen bir bilimdir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi tarihin özelliği arasında gösterilemez?

- A) Değişmez doğruları yoktur.
- B) Deney ve gözlem yapılamaz.
- C) Yalnızca yazının bulunuşundan sonraki dönemi inceler.
- D) Tekrar edilemez.
- E) Geçmişte yaşanan olaylar, o günün koşullarına göre değerlendirilmelidir.

5. Tarih öğremini, bireysel, toplumsal ve evrensel ölçülerde fayda sağlar.

Aşağıdakilerden hangisi, bu faydalar arasında gösterilemez?

- A) Vatandaşlık ve sorumluluk duygusunun gelişmesi
- B) Geçmişten çıkartılan derslerle geleceğe yön vermesi
- C) Vatan ve millet kavramları ile milli ve kültürel değerleri öğretmek milli bilic kazandırması
- D) Günümüz yöneticilerine devlet yönetimi konusunda yol göstermesi
- E) Canlı yapısının ve özelliklerinin öğrenilmesini sağlama

6. Eski Yunan'da M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan Herodotos, araştırarak ve yansız olmaya çalışarak yazdığı için, tarih biliminin öncüsü olarak kabul edilmektedir.

Bu durum, bir tarih araştırmacısının sahip olması gereken özelliklerden hangisi ile yakından ilgilidir?

- A) Objektif (Tarafsız olma)
- B) Topluma ve insanlığa faydalı olmayı gütmeye
- C) Tarihi olaylara mutlak doğru gözle bakmama
- D) Olaylar arasında ilişki kurma
- E) Mevcut bilgilerin güvenilir olup olmadığını inceleme

7. Tarih biliminde, tarih öncesi devirlerin aydınlatılmasında yazısız, tarih çağlarının aydınlatılmasında ise genellikle yazılı kaynaklardan yararlanır.

Aşağıdaki tarihi kaynaklardan hangisi yazısız kaynaklardan biri olarak değerlendirilemez?

- A) Fosiller
B) Mağara resimleri
C) Toprakta yapılmış eşyalar
D) Biyografiler
E) Savaş aletleri

8. Tarih bilimi çok geniş bir çalışma alanına sahiptir. Çalışma alanının geniş olması onun incelenmesini güçleştirmiştir. Bu nedenle tarihi olayları iyi bir şekilde incelemek ve öğrenmek için zamana, mekâna ve konuya göre bir sınıflandırma yapılmıştır.

Aşağıda yapılan sınıflandırmaların hangisinde bu üç unsura da birlikte yer verilmiştir?

- A) Türk Kültür Tarihi
B) İlkçağ Dinler Tarihi
C) Yeniçağ Avrupası'nda Bilim Tarihi
D) XX. Yüzyıl Siyasi Tarihi
E) Ortaçağ Avrupa Tarihi

9. Hayat içerisinde tek tek meydana gelen değişimlere olay denir. Olgu ise aynı türdeki olayları bir bütün olarak anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Olayı, olgudan ayıran bir özellik de başlangıç ve bitiş tarihinin belli olmasıdır.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi bir tarihi olguya örnek gösterilebilir?

- A) Avrupa Birliği'nin kurulması
B) Dünyanın globalleşmesi
C) Telefonun icadı
D) Türkiye'nin NATO'ya üye olması
E) İlk uydu Sputnik'in uzaya fırlatılması

10. Aşağıdakilerden hangisinde I. gelişme ile II. gelişme arasında neden-sonuç bağlantısı kurulmaz?

I. Gelişme	II. Gelişme
A) Tarımın başlaması	Yerleşik yaşama geçilmesi
B) Tekerleğin icat edilmesi	Göçlerin kolaylaşması
C) Yazının bulunması	Tarih çağlarına geçilmesi
D) Paranın kullanılması	Ticari yaşamın kolaylaşması
E) Madenlerin işlenmesi	Sınıf farklılıklarının ortaya çıkması

11. Tarih öncesi devirlerin bölümlere ayrılmasında insan topluluklarının bu dönemlerdeki etkinliklerinden yararlanır.

Aşağıdakilerden hangisinin Tarih öncesi dönemi çağlara ayırmada öncelikle dikkate alındığı söylenebilir?

- A) Mağara duvarlarındaki resimlerin
B) Araç ve gereç yapımında kullanılan malzemelerin
C) Hayvanların evcilleştirilmesinde kullanılan koşumların
D) Bitki liflerinden dokunan elbiselerin
E) Kömürleşmiş buğday taneciklerinin

12. Bir yerleşim yerinde yapılan kazılar sonucunda en alttan üste doğru I. katmanda taş baltalara, II. katmanda seramik parçalarına, III. katmanda ise bakır, tunç ve demirden yapılmış eşyalara rastlanmıştır.

Bu yerleşim yeri ile ilgili olarak;

- I. Tarih öncesi dönemler sırası ile yaşanmıştır.
II. Kendisinden daha ileri bir uygarlıktan etkilenmiştir.
III. Tarih devirlerine geçilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

1. **Mete:** Atatürk "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." demiştir.

Aslı: Bir Çin atasözü de bu konuda "Ecdadını unutanlar, kaynaksız ırmağa, köksüz ağaca benzerler." demektedir.

Yukarıda verilen diyalogta, aşağıdakilerden hangisi üzerinde durulmaktadır?

- A) Tarih öğreniminin önemi
- B) Tarihin konusu
- C) Tarihi bilgilerin değişebilirliği
- D) Tarih bilimin sorgulayıcılığı
- E) Tarihte olayların tekrarlanmaması

2. Geçmişten günümüze kalmış her şey birinci elden kaynak sayılır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi, birinci elden kaynak olarak nitelendirilemez?

- A) Şehir ve yapı kalıntıları
- B) Eski paralar
- C) Kil tabletler ve papirüsler
- D) İlber Ortaylı'nın Osmalı'yı Yeniden Keşfetmek adlı eseri
- E) Arkeolojik buluntular

3. Tarih öncesi döneme ait bir yerleşim yeri olan Hacılar'da yapılan kazılar sonucunda, taş temeller üzerine yapılmış evler, taş aletler ve tahıl kalıntıları bulunmuştur.

Bu bilgiye dayanarak Hacılar yerleşimi ile ilgili olarak;

- I. Yerleşik yaşam sürülmüştür.
- II. Yazılı kültür oluşmuştur.
- III. Güçlü krallar tarafından yönetilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

4. **Cıvalı Taş Devri ile ilgili olarak, aşağıdakilerin hangisinde I. de verilenin II. ye ortam hazırladığı savunulamaz?**

I.	II.
A) Tarımsal faaliyetlerin başlaması	Köylerin kurulması
B) Üretim fazlasının oluşması	Ticaretin başlaması
C) Yerleşik yaşama geçilmesiyle özel mülkiyet anlayışının gelişmesi	Toplumsal ve sınıfsal ayrımların oluşması
D) Hayvanların evcilleştirilmesi	Dokümanlığın başlaması
E) Kullanılan silahların geliştirilmesi	Yazının bulunması

5. **Aşağıdakilerden hangisi, tarih öncesi devirlerin aydınlatılmasına yardımcı olabilecek kaynaklar arasında gösterilemez?**

- A) İnsan ve hayvan kemikleri (fosiller)
- B) Fermanlar
- C) Dolmenler
- D) Mağara resimleri ve kabartmalar
- E) Taş, toprak ve madenden yapılmış eşyalar

6. **Tarih öncesine ait bir yerleşim merkezinde yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen buluntulara bakılarak aşağıdakilerden hangisi ile ilgili sonuçlara ulaşılabilir?**

- A) Sanat anlayışları
- B) Dini inanışları
- C) Barış antlaşmaları
- D) Ekonomik uğraşları
- E) Silah araç ve gereçleri

7. Aşağıdakilerden hangisinin oluş zamanı diğerlerine göre daha belirgindir?

- A) Atatürk 1919 yılının Mayıs ayında Samsun'a çıkmıştır.
 B) I. ve II. Dünya Savaşları XX. yüzyılın ilk yarısında gerçekleşmiştir.
 C) Lozan Antlaşması Temmuz ayının 24'ünde imzalanmıştır.
 D) Milletler Cemiyeti 1920 yılında kurulmuştur.
 E) İstanbul günümüzden yaklaşık 600 yıl önce fethedilmiştir.

	Olay	Olgu
I.	Fransız ihtilali	Milliyetçiliğin yaygınlaşması
II.	Malazgirt Savaşı	Anadolu'nun Türkleşmesi
III.	Türk Medeni Kanunu'nun kabulü	Türkiye'nin çağdaşlaşması
IV.	Ankara Savaşı	Fetret devrinin yaşanması
V.	II. Dünya Savaşı	Sömürgeciliğin yıkılması

Olay ve olgu kavramları düşünüldüğünde, yukarıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Urartuların konuştukları dil, Ön Asya dilleri grubuna girmektedir. Urartular çivi yazısının yanı sıra, kendi buluşları olan hiyeroglif yazısını da kullanmışlardır. Çivi yazısı daha çok anıtlar üzerinde, yıllıklarda, savaş ve fetihlerden söz eden belgelerde kullanılmıştır. Hiyeroglif yazısı ise daha çok devlet yönetiminde ve dini konulardaki eserlerde yer almıştır.

Bu bilgilere ulaşılmada, tarih biliminin aşağıdaki bilimlerin hangilerinden yararlandığı savunulamaz?

- A) Filoloji B) Nüvizmatik
 C) Diplomatik D) Paleografya
 E) Epigrafya

10. Tarih, sahip olduğu mevcut bilgileri elde etmede birçok bilim dalından yararlanır.

Bu bilimlerle inceleme alanlarının eşleştirilmesi, aşağıdakilerin hangisinde yanlış olarak verilmiştir?

- A) Paleografya → Eski yazılar
 B) Heraldik → Armalar
 C) Epigrafya → Anıtlar
 D) Nüvizmatik → Paralar
 E) Antropoloji → Belgeler

11. Bir yerleşim yerinde yapılan kazılarda bulunan;

- I. tahıl öğütme taşları,
 II. orak ve saban,
 III. buğday taneleri

kalıntılarının hangileri bölgede tarımsal üretimin yapıldığının doğrudan kanıtıdır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
 D) I ve III E) II ve III

	Takvim	Özellik
I.	12 Hayvanlı Türk Takvimi	Türklerin kullandığı en eski takvimdir.
II.	Hicri Takvim	İslamiyetin kabulünden sonra kullanılmaya başlanmıştır.
III.	Celali Takvim	Başlangıç tarihi olarak hicret kabul edilmiştir.
IV.	Rumi Takvimi	Osmanlılarda mali işlerde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.
V.	Miladi Takvim	Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra kullanılmaya başlanmıştır.

Türklerin tarih boyunca kullandığı takvimlerle ilgili olarak, yukarıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

KONU TESTİ - 3 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. Ela Öğretmen tarih dersinde, öğrencilerine anıt ve taşlardaki yazıların okunmasında tarih biliminin yararlandığı alanı sormuştur.

Öğrencilerin aşağıdakilerden hangisini cevap olarak vermesi beklenir?

- A) Etnografya B) Heraldik C) Epigrafi
D) Antropoloji E) Nümizmatik

(2017-YGS)

2. Tarih öğretmeni ferman, tarihî para, Çanakkale'de şehit düşen bir askerin hatıratı, İstiklal madalyası ve Halil İnalıcık'ın Devlet-i Aliyye isimli eserini getirerek, öğrencilerine bu materyallerden hangisinin birinci el kaynaklar içerisinde yer alamayacağını sormuştur.

Öğrencilerin bu soruya doğru cevap olarak aşağıdakilerden hangisini vermesi beklenir?

- A) Ferman B) Tarihî para
C) İstiklal madalyası D) Şehidin hatıratı
E) Halil İnalıcık'ın eseri

(2016-YGS)

3. Kayseri yakınlarındaki Kültepe'de yapılan kazılarda, Asurlu tüccarlara ait karum adı verilen bir pazar yeri ve çivi yazısıyla yazılmış ticari ve hukuki içerikli kil tabletler bulunmuştur.

Tarih biliminde bu bilgilere,

- I. paleografi,
II. arkeoloji,
III. antropoloji

bilimlerinin hangilerinden yararlanarak ulaşıldığı savunulabilir?

- A) Yalnız III B) Yalnız I C) I, II ve III
D) I ve II E) Yalnız II

(2011-YGS)

4. Aşağıdakilerden hangisinin Cilalı Taş Devri Yontma Taş Devrinden ayıran özelliklerden biri olduğu savunulamaz?

- A) Köylerin kurulması
B) Tarımla uğraşılması
C) Araç ve gereç yapılması
D) Dokumacılığın başlaması
E) Hayvanların evcilleştirilmesi

(2010-YGS)

5. Tarihte, sürekli görülen hiçbir şey değişikliğin etkisinden kurtulamaz. Ne kadar birdenbire ve şiddetli olursa olsun hiçbir değişiklik de dün ile bugün arasındaki sürekliliği bozamaz.

Yalnız bu görüşe dayanarak,

- I. Tarih kanıtlayabildiği olayları anlatır.
II. Tarihte hiçbir olay aynen tekrarlanmaz.
III. Tarihi bir olay, kendinden sonraki tarihi olayı etkiler.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

(2007-ÖSS)

6. Tarih öncesinde yaşayan insanların önce taş, sonra toprak, daha sonra madenden yararlanmaları aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- A) İnsanların bilgi birikiminin giderek arttığını
B) Yaşayan insan sayısında artış olduğunu
C) İnsanların farklı ortamlarda, dağınık halde yaşadıklarını
D) Taş, toprak ve madenin kullanılma sürelerinin aynı olduğunu
E) Bazı malzemelerin doğada çok az bulunduğunu

(2006-ÖSS)

7. Eski bir yerleşim yerinde yapılan kazıda M.Ö. 3000'li yıllara ait kültürel kalıntı katlarıyla M.Ö. 2000'li yıllara ait kültürel kalıntı katları arasında yoğun kültürel kalıntılar bulunmuş, ayrıca aynı yerleşim yerinde M.Ö. 2000'li yılların başına ait, topraktan yapılmış yeni bazı buluntular çıkarılmıştır.
Bu durum aşağıdakilerden hangisine bir kanıt olabilir?

- A) Bölgenin uzun süren saldırılar nedeniyle terk edildiğine
B) Günümüzden dört - beş bin yıl önce bölgede yerleşim olduğuna
C) Bölgede köklü iklim değişiklikleri olduğuna
D) Bölgede yaşayanların metali tanımadığına
E) Kültürel kalıntıların aynı topluluğa ait olduğuna

(2005-ÖSS)

8. Alacahöyük'te bulunan ve M.Ö. 2500 yıllarına ait olan kılıç, dünyanın en eski kılıcı olarak bilinmekten 1996 yılında Malatya yakınlarındaki Aslantepe kazı bölgesinde bir prens veya yönetici mezarının içinde, M.Ö. 3300 - 3000 yıllarına ait, üzerleri işlenmiş kılıçlar bulunmuştur.

Bu bilgiye dayanarak;

- I. Yeni belgeler ortaya çıktıkça tarih yeniden değerlendirilmelidir.
II. Yapılan her yeni kazı, eski bilgilerin yanlış olduğunu ortaya çıkarmıştır.
III. Alacahöyük, Aslantepe'den daha eski bir yerleşim bölgesidir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

(2004-ÖSS)

9. Kazılarda ortaya çıkarılan eski yerleşim yerlerinin pek çoğunda yiyecek pişirme ve saklama kapları, giysiler, silahlar gibi eşyalara rastlanmaktadır.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisine bir kanıt olabilir?

- A) Araç ve gereçlerin paylaşılmasına önem verildiğine
B) Topluluklar arasında ticaret yapıldığına
C) İnsan gereksinimlerinin birbirine benzediğine
D) Uygarlık düzeyinin toplumdan topluma değiştiğine
E) İnsanlar arasında barışın egemen olduğuna

(2001-ÖSS)

10. Herodotos'tan önce tarihi olayların oluşuna ilişkin birtakım listeler, kronoloji cetvelleri ve yıllıklar düzenlenmiş olduğu halde, tarih biliminin öncüsü olarak Herodotos gösterilmektedir.

Herodotos'un tarih biliminin öncüsü olarak kabul edilmesinde, aşağıdakilerden en çok hangisinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Araştırarak ve yansız olmaya çalışarak yazması
B) Pek çok tarihi olayı bizzat yaşamış olması
C) Tarihi olayların kimler arasında ve ne zaman olduğunu belirtmesi
D) Tarihi olayları kronolojik sıraya göre vermesi
E) Olayların geçtiği yerleri gezip görmesi

(2000-ÖSS)

11. Osmanlı İmparatorluğu'nda,

- İstanbul'un Fethi ile Kuruluş,
- II. Viyana Kuşatması ile Duraklama,
- Patrona Halil Ayaklanması ile Lale Devri sona ermiştir.

Bu bilgilere dayanarak, devirlerin sona ermesinde aşağıdakilerden hangisinin temel alındığı savunulabilir?

- A) Diğer devletlerle ilişkilerin
B) Ünlü kişilerin
C) Önemli olayların
D) Yapılan yeniliklerin
E) Kentlerin el değiştirmesinin

(1997-ÖSS)

12. M.Ö. tarihleri Milat Takviminin başlangıcından geriye doğru gittikçe, M.S. tarihleri ise Milat Takviminin başlangıcından günümüze doğru geldikçe sayısal değer olarak artar.

Bu bilgiye dayanarak aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?

- A) M.Ö. iki tarihten sayısal değeri büyük olan küçük olandan daha eski bir tarihi gösterir.
B) M.Ö. iki tarihin arasındaki süreyi bulmak için bu iki tarihi toplamak gerekir.
C) M.Ö. bir tarih ile M.S. bir tarih arasındaki süre, bunlardan sayısal değeri küçük olanın sayısal değeri büyük olandan çıkarılmasıyla bulunur.
D) M.S. iki tarihin arasındaki süreyi bulmak için bu iki tarihi toplamak gerekir.
E) M.S. iki tarihten sayısal değeri küçük olan büyük olandan daha yakın bir tarihi gösterir.

(1997-ÖSS)

TARİH

ÇKS - TYT

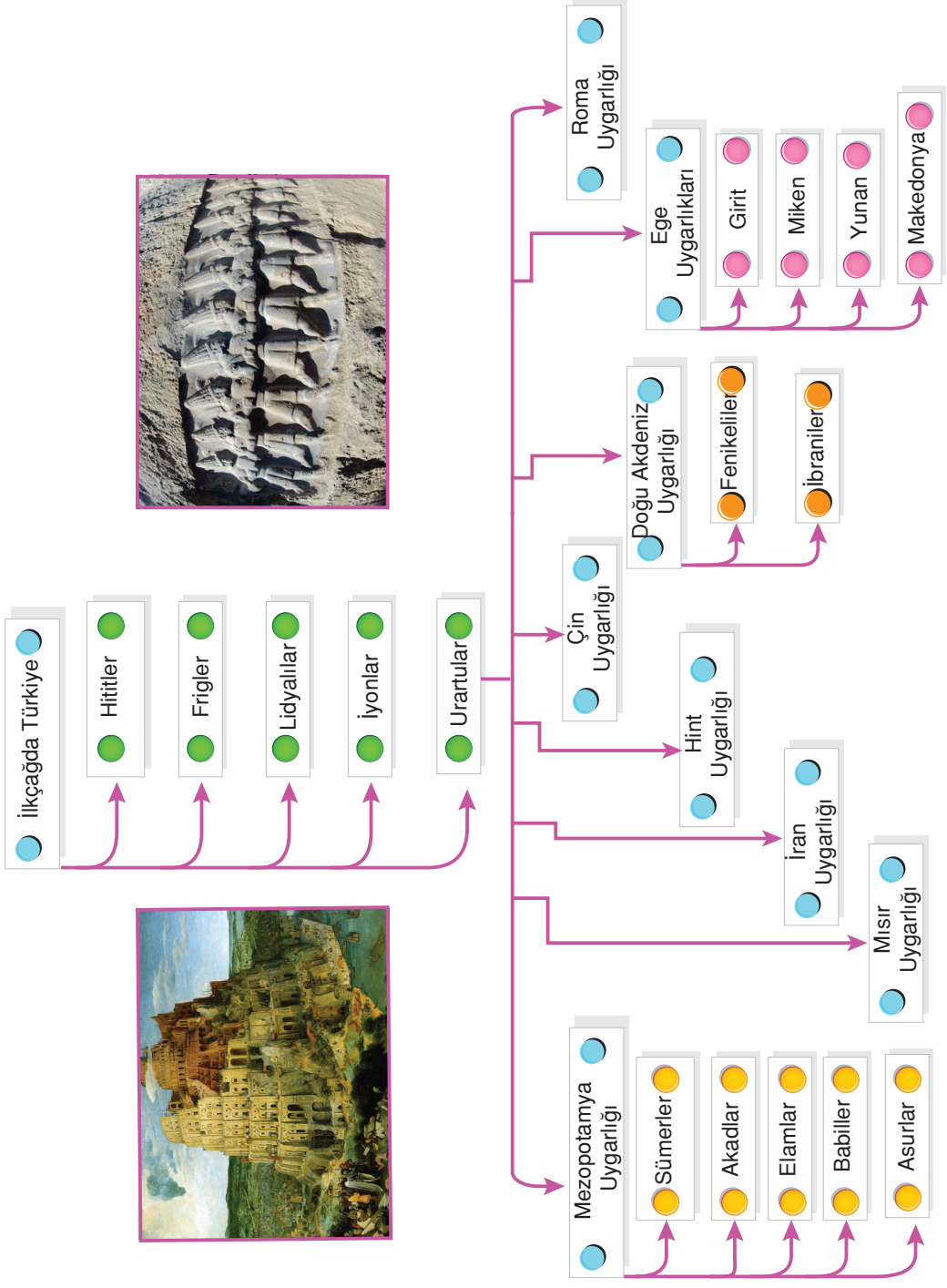
İLKÇAĞ TARİHİ

- **TARİH ÖNCESİ ÇAĞLAR**
- **İLKÇAĞ UYGARLIKLARI**
 - *Tarih Öncesinde Anadolu*
 - *İlkçağda Anadolu*
 - *Anadolu Çevresindeki Kültür ve Uygarlıklar*

AKILLI HARİTAM

ESKİÇAĞLARDA TÜRKİYE VE ÇEVRESİ

ESKİÇAĞLARDA TÜRKİYE VE ÇEVRESİ**A. TARİH ÖNCESİNDE TÜRKİYE**

Anadolu, uygun iklimi ve verimli toprakları nedeniyle yaşamaya elverişli bir bölgedir. Bundan dolayı da tarihin en eski çağlarından beri yerleşim yeri olarak kullanılmıştır.

Anadolu'nun tarih öncesi dönemlerini aydınlatan merkezler;

a. Eski Taş → Antalya çevresinde Karain, (Yontmataş) Beldibi, Belbaşı Mağaraları	d. Taş - Bakır → Truva (Çanakkale) (Kalkolitik) Alacahöyük (Çorum) Hacılar (Burdur) Alişar (Yozgat)
b. Orta Taş → Beldibi (Antalya) (Mezolitik) Baradiz (Göller Yöresi) Macunçay (Ankara) Tekkeköy (Samsun)	e. Tunç → Kültepe (Kayseri)
c. Yeni Taş → Çayönü (Diyarbakır) (Cilalitaş) Sakçagözü (Gaziantep) Çatalhöyük (Konya)	

NOT

Çayönü: Türkiye'de ilk üretimle ilgili bugüne kadar bulunmuş en eski yerleşim yeridir.

Çatalhöyük: İnsanlık tarihinin ilk şehir yerleşmesi olarak kabul edilmektedir.

Kültepe: Anadolu'da ilk yazılı belgelerin bulunduğu yer olması dolayısıyla Anadolu'da tarih devirlerinin başladığı yerdir.

B) İLKÇAĞDA TÜRKİYE

- Anadolu, göç ve ticaret yollarının üzerinde bulunması, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlaması, topraklarının verimli olması ve ikliminin insan yaşamına uygun olması gibi nedenlerden dolayı birçok uygarlığa yurt olmuştur.
- Bunlar sırasıyla; Hititler, Frigler, Lidyalılar, İyonlar, Urartular, Persler, Makedonyalılar, Romalılar ve Bizanslılardır.

Anadolu Uygarlıkları

a. Hititler:

- M.Ö 2000 yılı başlarında Kafkaslardan Orta Anadolu'ya gelerek Kızılırmak boylarına yerleşmişlerdir.
- Başkentleri **Hattuşaş (Boğazköy)** idi.
- Anadolu'nun tarih dönemine girmesini sağlamışlardır.
- Başlangıçta feodal beyliklerden oluşan Hitit Krallığı, daha sonraları eyaletlere merkezden valiler atayarak merkezi devlet özelliği kazanmıştır.
- Krallar aynı zamanda, başrahip, başkomutan ve başyargıçtı.
- Hititlerde, soylulardan oluşan ve **Pankuş** adı verilen bir meclis, hükümdarın yetkilerini bir oranda sınırlandırmıştı.
- Devlet yönetiminde kraldan sonra en yetkili kişi "**Tavananna**" adı verilen kraliçeydi. Kralın olmadığı zamanlarda vekaleten devleti yönetirdi.
- Mısırlılar ile Suriye egemenliği için mücadele etmiş ve tarihin ilk yazılı antlaşması olan **Kadeş Antlaşması'nı** (M.Ö 1280) imzalamışlardır.
- Asurlulardan aldıkları çivi yazısıyla beraber kendilerine ait olan **hiyeroglif** yazısını da kullanmışlardır.
- Hititlerin yurduna, "**bin tanrı ili**" denirdi. Çok sayıda tanrıları vardı.
- Hitit krallarının tanrılara hesap vermek amacıyla hazırlattıkları **yıllıklar (anallar)** tarih yazıcılığının gelişmesine yol açmıştır.
- Sümer hukukundan etkilenmişlerdir.
- Medeni hukuk ve ceza hukuku ile ilgili yasalar yapmışlar ve mülkiyet hakkı yasalarla güvence altına alınmıştır.
- Heykelcilik ve kabartma gelişen başlıca sanat dallarıdır. Yazılıkaya ve İvriz kabartmaları Hitit sanatının en önemli örnekleridir.
- M.Ö II. yüzyılda Ege göçleri ile Anadolu'ya giren Frigler tarafından yıkılmışlardır.

**İvriz Kabartmaları
(Konya)**

**Yazılıkaya Kabartmaları
(Çorum)**

b. Frigler:

- Balkanlar üzerinden Anadolu'ya gelmiş ve Hititleri yıkmışlardır.
- Başkentleri **Gordion**'dur.
- Daha çok tarım ve hayvancılıkla uğraşmışlardır.
- Tarımı korumak ve geliştirmek için özel kanunlar ve kurallar koymuşlardır. Yapılan kanunlarda tarımla ilgili ağır cezalar öngörülmüştür. Bu kanunlara göre, öküz kesenin ya da saban kıranın cezası ölümdür.
- Tarım toplumu olan Frigler, doğa tanrıçası **Kybele (Kibele)**'ye büyük saygı göstermişlerdir.

- Friglerin kayaları oyarak yaptığı odalar, mezar (Kaya mezarları) ve tapınak olarak kullanılırdı.
- Maden işçiliğinde ve dokumacılıkta ileri gitmişler, **tapates** denilen kilimler dokumuşlardır.
- Kafkaslardan gelen Kimmerler tarafından yıkılmışlar ve Lidya egemenliğine girmişlerdir.

c. Lidyalılar:

- Gediz ve Küçük Menderes nehirleri arasında kurulmuştur.
- Başkentleri **Sard (Sardes)**'dir.
- Kara ticaretine büyük önem veren Lidyalılar, Sardes'ten başlayarak Mezopotamya'ya kadar uzanan **Kral Yolu**'nu yapmışlardır.
- Lidyalılar, değiş tokuş temeline dayanan ticareti kaldırarak tarihte ilk kez **parayı** kullanmaya başlamışlardır.
- Ticaret faaliyetleriyle zenginleşen Lidyalılar, Anadolu'da ücretli askerlik sistemine dayalı bir ordu kurmuşlardır.
- M.Ö 546'da Persler tarafından yıkılmışlardır.

NOT

Kral Yolu üzerinden yapılan ticaret sayesinde Doğu ve Batı kültürleri arasında etkileşim artmıştır.

Lidya parası

d. İyonlar:

- İyonya, İzmir ve Büyük Menderes Irmağı arasında kalan kıyı bölgesinin adıdır. Burada oturanlara da İyonyalılar denir.
- M.Ö XII. yüzyılda Dorların baskısı sonucu Yunanistan'dan Anadolu'ya gelen Akalar tarafından kurulmuştur.
- Siyasi birlik oluşturulamamış, şehir devletleri şeklinde yaşamışlardır. (Efes, Milet, Foça, İzmir)
- Ticaret ile geçinmiş ve ticaret kolonileri oluşturmuşlardır.
- İyonyalılar, özgür düşüncenin ve pozitif bilimlerin öncüsü olmaları yönüyle önem taşırlar. Felsefe, matematik, tıp ve tarih gibi bilimlerde başarılı çalışmalar yapmışlar; Tales, Pisagor, Hipokrat, Herodot gibi ünlü bilginler yetiştirmişlerdir.

- Mimarlık alanında önemli eserler meydana getirmişlerdir. Efes'teki **Artemis Tapınağı** ile Didim'deki **Apollon Mabedi** en güzel örnekleridir.
- İyon şehir devletlerinin (polis) başında, önceleri bir kral vardı (Monarşik yönetim). Sonraları soylular (aristokrasi) kral yönetimine son verdiler. Böylece oligarşi yönetimi oluştu. Ülke güvenliği tehlikeye düştüğü zaman, yönetim **tiran** adı verilen askerlere bırakılırdı.
- Önce Lidya egemenliğine, daha sonra da Pers egemenliğine girmişlerdir.

Artemis Tapınağı

e. Urartular:

- M.Ö 900 yıllarında başkenti **Tuşpa** (Van) olmak üzere Anadolu'nun doğusunda kurulmuştur.
- Ekonomilerinin temeli hayvancılığa dayanmaktadır.
- Maden ve taş işlemeciliğinde gelişmişlerdir.
- Kaleler, su kanalları ve su bentleri yapmışlardır. Başkentleri Tuşpa (Van)'ya içme suyu sağlamak için ileri bir tekniğin kullanıldığı, 80 km. uzunluğunda bir kanal açmışlardır.
- Mezarlarını oda ve ev biçiminde yapmışlar, içlerine daha sonra kullanılacağı düşüncesiyle çeşitli eşyalar koymuşlardır.
- M.Ö 600'de Medler tarafından yıkılmışlardır.

Örnek

İlkçağda ve sonrasında Anadolu'da birçok devletin kurulmasının yanı sıra Persler, Makedonyalılar, Romalılar, Hunlar ve Sabirler (Sibirler) gibi toplumlar da buraya akınlarda bulunmuştur.

Bu durumun, Anadolu'nun daha çok hangi özelliğinden kaynaklandığı ileri sürülebilir?

- Coğrafi konumu ve zengin kaynaklarından
- Nüfus yoğunluğundan
- Önemli uygarlıklara sahip olmasından
- Ön Asya toplumlarına yakınlığından
- Çok tanrılı dinsel yapısından

Çözüm

Anadolu'nun tarih boyunca birçok kez istilaya uğraması ve burada pek çok devletin kurulmuş olması, Anadolu'nun daha çok coğrafi konumu ve sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile açıklanabilir.

YANIT A

C. TÜRKİYE ÇEVRESİNDEKİ KÜLTÜR VE UYGARLIKLAR

1) MEZOPOTAMYA UYGARLIĞI

Fırat ve Dicle ırmakları arasında yer alan, oldukça verimli bir tarım havzası olan Mezopotamya'da Sümer, Akad, Elam, Babil ve Asur gibi devletler kurulmuştur.

a. Sümerler:

- Mezopotamya'da ilk şehir devletlerini kurmuşlardır. En önemlileri Ur, Uruk, Kiş, Lagaş olan bu şehir devletlerine "site" adı verilmiştir.
- Sitelerin başında **patesi** veya **ensi** adı verilen rahip - krallar bulunurdu. Patesi çevresindeki sitelere hakim olursa "lugal", Sümer ülkesine hakim olursa "lugal kalma" unvanını alırdı.
- Tanrılar için çok katlı tapınaklar yapmışlardır. İçinde sunaklar da bulunan bu tapınaklara **Ziggurat** adı verilmektedir. Zigguratlar aynı zamanda okul, rasathane ve depo olarak da kullanılmıştır.
- Tarihte yazıyı ilk bulan topluluktur. (Çivi yazısı)
- Lagaş kralı Urganakina, bilinen ilk yazılı yasalarını hazırlamıştır.
- Çok tanrılı bir inanca sahip olan Sümerler ölümden sonraki yaşama inanmamışlardır.
- Astronomi alanında gelişmişlerdir. Ayrıca matematik ve geometride gelişme göstererek dört işlemi kullanmışlar, bölme ve çarpma cetvelleri hazırlamışlar, alan ve hacim hesapları yapmışlar, daireyi 360 dereceye bölmüşlerdir.
- Gılgamış, Tufan ve Yaradılış destanları Sümerler tarafından meydana getirilmiştir.

NOT

Sümerlerin çivi yazısını bulmasıyla tarih çağları başlamıştır.

Çivi yazısı

Ziggurat

b. Akadlar

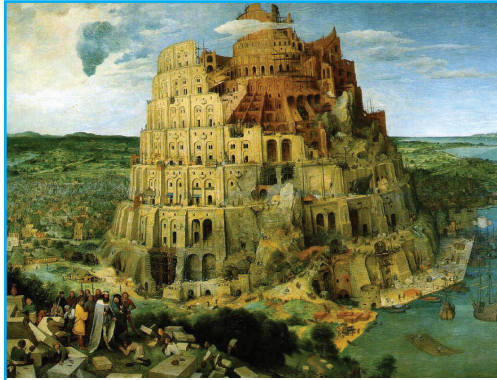
- Arap Yarımadasından göç eden Samiler, Sümer şehir devletlerini egemenlik altına alıp Mezopotamya'da ilk merkezi devleti kurmuşlardır.
- Başkentleri **Agade** şehridir.
- İlk düzenli ordu sistemini meydana getirmişlerdir.
- Sümer kültüründen etkilenen Akadlar onlar gibi çok tanrılı inanca sahiptirler.

c. Elamlar:

- Kerha ve Karun ırmaklarının suladığı alanda yaşamışlardır.
- Başkentleri **Sus**, önemli kültür ve uygarlık merkezlerinden biridir.
- Madencilik, çömlek yapımı ve seramik sanatında ilerlemişlerdir.

d. Babiller:

- Samilerin bir kolu olan Amurrular tarafından kurulmuştur.
- Başkentleri **Babil**'dir.
- I. Babil krallarından **Hammurabi**, kendi adıyla anılan yasalar bütünü hazırlamıştır. Bu yasalar acımasız olup suçluya kısas ilkesi uygulanmıştır.
- Sümerlerin etkisi altında kalmışlar, tapınaklarına ziggurat adını vermişlerdir.
- Mimari açıdan Mezopotamya'nın en gelişmiş uygarlığıdır. **Babil'in Asma Bahçeleri** ve **Babil Kulesi** bu alandaki en güzel örneklerdir.

Babil Kulesi'nin Temsili Resmi

e. Asurlar:

- Yukarı Mezopotamya'da yaşamışlar, yaşadıkları topraklar tarıma elverişli olmadığı için hayvancılık ve ticaret ile uğraşmışlardır.
- Başkentleri **Ninova**'dır.
- Anadolu'da ticaret kolonileri kurmuşlardır. (Kültepe, Alishar) Bu koloniler aracılığıyla yazıyı Anadolu'ya taşımışlardır. Anadolu'daki ilk yazılı kaynaklar Asur tüccarlarının bıraktıkları Kültepe'deki tabletlerdir.
- Tarihte bilinen ilk kütüphaneyi Ninova'da kurmuşlardır.

Asurları savaşta gösteren
bir kabartma

Asur yaya askerleri

Akad Kralı
Sargon

Etkinlik 4

Aşağıdaki boşlukları uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma, Hititler ile Mısırlılar arasında yapılan Antlaşması'dır.
2. Hititlerde soylulardan oluşan ve adı verilen bir meclis, kralın yetkilerini belli oranda sınırlandırmıştı.
3. Hitit kralları tanrılarına hesap vermek amacıyla adı verilen yıllıklar hazırlamışlardır.
4. Kral Yolu'nun yapılması ve paranın bulunmasını sağlamışlardır.
5. İyonlar ticareti geliştirmek için anavatanları dışında birçok oluşturmuşlardır.
6. en büyük tanrıları, bereket tanrıçası Kibele'dir.
7. Tarih çağları çivi yazısını bulmasıyla başlamıştır.
8. Mezopotamya'da çok katlı ve çok amaçlı tapınaklara adı verilirdi.
9. Babillerin en ünlü hükümdarı kendi adıyla anılan sert yasalar hazırlamıştır.
10. Anadolu'ya yazı aracılığıyla gelmiştir.

2) MISIR UYGARLIĞI

- Afrika'nın kuzeydoğusunda yer alan Mısır'da ilk yerleşmeler Nil Nehri kıyılarında oluşmuştur.
- **Nom** adını alan şehir devletlerini kendi yönetimi altında birleştirerek Firavun adını alan ilk Mısır hükümdarı Menes'tir. Kral Menes ile beraber Mısır'da "**Firavun**" adı verilen, dini ve siyasi gücü olan tanrı - kralların yönetimi başlamıştır.
- Hitit kralı III. Hattuşili ile **Kadeş Barışı**'ni imzalayan II. Ramses'ti.
- Çok tanrılı dine inanan Mısırlılar, ölümden sonraki yaşama inandıkları için ölülerini mumyalamışlardır. Mumyalama teknikleri sayesinde insan vücudunu tanıyan Mısırlılar, tıp alanında ve eczacılıkta gelişmişlerdir.
- Firavunlar için **piramitler**, halk için ise **labirent** adı verilen mezarlar yapılmış; bu mezarlara her türlü araç, gereç ve yiyecekler konulmuştur.
- **Hiyeroglif** adı verilen resim yazısı kullanmışlardır. Yazılarını papirüs bitkisinden yapılan kağıtlara yazmışlardır.
- Nil Nehri'nin hareketlerini incelemeleri astronomide gelişmelerine katkıda bulunmuş, bu da güneş yılı takviminin temellerini atmalarını sağlamıştır.
- Matematik ve geometride önemli ilerleme kaydetmişler, alan ve hacim hesapları yapmışlar "pi sayısını" bugünkü değerlerine yakın hesaplamışlardır.
- M.Ö VI. yüzyılda Pers işgaline uğrayan Mısır, M.Ö IV. yüzyılda İskender'in bölgeye gelmesine kadar bu devletin egemenliğinde kalmıştır.

Mısır Uygarlığı

NOT

Mısır'ın çevresi doğal engellerle çevrili olduğu için başka uygarlıklardan etkilenmemiştir. Bu durum Mısır'da özgün uygarlığın doğmasına yol açmıştır.

3) İRAN UYGARLIĞI

- M.Ö IX. yüzyıldan başlayarak İran'da yaşayan Medlerin siyasal varlıklarına M.Ö 550 yılında Persler son vermiştir.
- Perslerin başkenti **Persepolis**'tir.
- Ülke "**satraplık**" adı verilen eyaletlere bölünmüş, satraplıklar "**satrap**" adı verilen görevliler tarafından yönetilmiştir.
- Perslerde güçlü bir merkezi yapı olup yönetimin başında şah bulunurdu.
- **Zerdüştlük** dinine inanmışlardır.
- İlk düzenli posta örgütünü oluşturmuşlardır.
- Perslerden kalan sanat eserlerinin en önemlileri, krallar için yapılan büyük saraylardır.
- M.Ö 331'de Makedonya Kralı Büyük İskender'in Asya Seferi sonucunda yıkılmışlardır.

NOT

Persler, Anadolu'ya M.Ö 543 - 333 yılları arasında egemen olmuş; ancak Anadolu'daki köklü kültürü etkileyememişlerdir.

Kendini Dene

İlkçağda Anadolu'ya dışardan gelen birçok toplum kendi kültür ve uygarlıklarını yaratırken, Anadolu'ya M.Ö. 543 - 333 yılları arasında egemen olan Persler burada kültürel bakımdan fazla etkili olamamıştır.

Bu durumun ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisinin etkili olduğu söylenebilir?

- Anadolu'da yüksek bir uygarlığın olmasının
- Perslerin Anadolu'da kısa süreli egemenlik kurmasının
- Anadolu'da yerleşik hayatın başlamamış olmasının
- Perslerin Yunanlılarla uzun süre savaşmalarının
- Pers ülkesinde sürekli taht kavgalarının olmasının

Persepolis Sarayı

NOT

Perslerde eyaletleri yöneten satraplar, her yıl kralın görevlendirdiği kişiler tarafından teftiş edilmiştir. Yönetimde yetersiz görülen satraplar görevden alınmış ya da cezalandırılmıştır.

Etkinlik 5

Aşağıdaki açıklamaları okuyup yanlarına "D" veya "Y" yazarak doğru ya da yanlış olduğunu belirtiniz. Verilen bilgiler yanlırsa altındaki boşluğa doğrusunu yazınız.

1. Mısır, coğrafi konumu nedeniyle dışardan fazla etkilenmemiş ve özgün bir yapıya sahiptir.
-
2. Perslerde ülke satraplık denilen eyaletlere ayrılmıştır.
-
3. İlkçağda doğu toplumlarında bir tür ilkel demokrasi yönetimi etkili olmuştur.
-
4. İran'da yaşayan Perslerin siyasal varlıklarına Medler tarafından son verilmiştir.
-
5. Perslerde yönetimin başında şah bulunurdu.
-
6. Mısırlılar yaşamın ölümle bitmediğine inanırlardı.
-
7. Mısır sanatının en özgün örnekleri Firavunlar için yaptırılan piramitlerdir.
-

4) DOĞU AKDENİZ UYGARLIĞI

a. Fenikeliler:

- Lübnan Dağları ile Akdeniz arasında yer alan bölgede kurulmuşlardır.
- Şehir devletleri şeklinde örgütlenmişler; Biblos, Tır, Sidon kentlerini kurmuşlardır.
- Gemicilikte ileri gitmeleri sayesinde Akdeniz'in birçok yerinde **koloniler** kurmuşlardır. Bunlardan en önemlisi Kartaca'dır.
- Harf yazısını bularak dünya kültür tarihine katkıda bulunmuşlardır. (**Fenike alfabesi**)

NOT

Fenike alfabesini daha sonraki dönemlerde Yunanlılar ve Romalılar yeniden düzenlemişler, bu alfabeye yeni harfler ekleyerek bugünkü Latin alfabesini meydana getirmişlerdir.

b. İbraniler

- Sami asıllı kavimlerden biridir.
- Filistin'de M.Ö 1040'lara doğru ilk siyasal birliklerini kurmuşlardır.
- Krallarından Davut, Kudüs şehrini kurarak başkent yapmıştır.
- İlk tek tanrılı din olan **Musevilik** inancını benimsemişlerdir.
- Kutsal kitapları **Tevrat**'tir.
- Sırasıyla Asur, Pers, İskender ve Roma egemenliği altında yaşamışlar; M.S 70'te Filistin'den çıkartılmışlardır.
- II. Dünya Savaşı sonrasında **İsrail Devleti**'ni kurmuşlardır. (1948)

Ağlama Duvarı - Kudüs

5) EGE VE YUNAN UYGARLIĞI

- Ege ve Yunan uygarlığı, Ege Denizi'ndeki adalar, Yunanistan, Makedonya, Trakya, Batı ve Güneybatı Anadolu'da yaşayan toplulukların meydana getirdiği bir uygarlıktır.
- Ege'de ilk uygarlıklar Girit ve Mora Yarımadası'ndaki Miken uygarlıklarıdır.

a) Girit Uygarlığı

- Ege'de bilinen en eski uygarlıktır.
- Ön Asya ve Mısır uygarlıklarından etkilenmişlerdir.
- Mısır, Kıbrıs ve Suriye ile ticaret yaptılar.
- En önemli eserleri **Knossos Sarayı**'dir.
- Dorlar tarafından yıkıldılar.

b) Miken (Aka) Uygarlığı

- Akalar tarafından kurulmuştur.
- Krallıkla yönetilmişlerdir.
- Mora yarımadasında kuruldular.
- Kuyu mezarları yapmışlardır.
- Dorlar tarafından yıkıldılar.

c) Yunan Uygarlığı

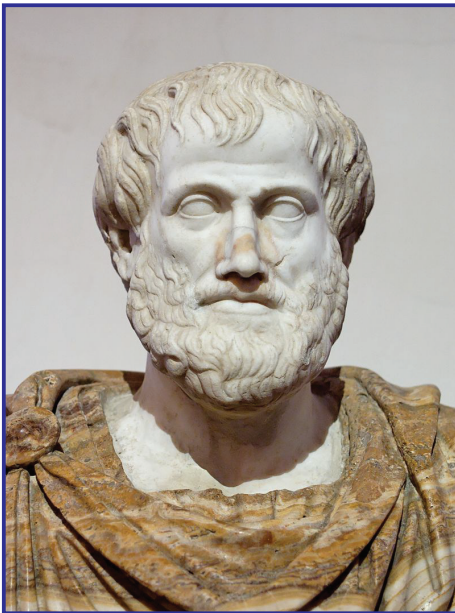
- M.Ö 1200 yıllarında Dorların Anadolu'yu istila etmesi üzerine kaçabilen Akalar, Batı Anadolu'da İyon uygarlığını yaratmıştır.
- Miken medeniyetinin çökmesine neden olan Dor göçleri sonucunda Yunanistan'da sosyal ve siyasal alanda bazı gelişmeler olmuştur.

- Halk sınıflara ayrılmış, asiller sınıfı meydana gelmiş, **polis** denilen şehir devletleri kurulmuştur. En önemli polisler; Atina, Isparta, Korint, Teb, Larissa kentleriydi.
- Ülke tarıma elverişli olmadığı için deniz ticareti ile uğraşmışlar; Ege, Karadeniz ve Akdeniz'de deniz kolonileri kurmuşlardır.
- Persler ile yapılan uzun savaşların sonucunda Perslerin, Yunanistan'a girmesi önlenmiştir.
- Yunanistan'ın iki güçlü kent devleti olan Atina ve Isparta arasında geçen **Peleponnes Savaşları**, Isparta'nın üstünlüğü ile sona ermiştir.

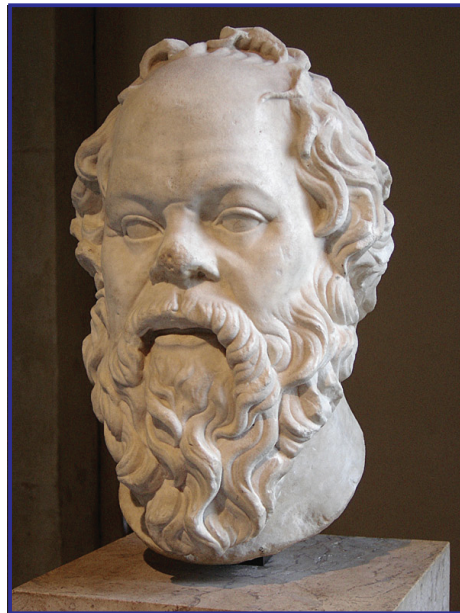
NOT

Yunanlılarda çok tanrılı bir din mevcuttu. Yunan tanrılarının, Yunanistan'ın en yüksek dağı olan Olimpos Dağı'nda yaşadıklarına inanılır, her dört yılda bir tanrı Zeus adına olimpiyat oyunları düzenlenirdi.

- Yunanistan'da sırasıyla **monarşi, oligarşi (aristokrasi) ve demokrasi** yönetimleri görülmüştür. Ancak Yunanistan'da geçerli olan demokraside ancak soylular devlet yönetimine katılıyor, seçiyor ve seçilebiliyordu. Orta sınıf ve kölelerin hiçbir hakları yoktu. Solon ve Klistenes reformlarından sonra orta sınıf yönetime katılmıştır.
- Yunan uygarlığı tarih, tıp, geometri ve felsefe gibi alanlarda önemli ilerlemeler sağlamış; Sokrates, Eflatun ve Aristo bilime önemli katkıda bulunmuştur.
- Yunan dünyasında doğa tanrılarına tapılırdı.
- Tanrılar adına yapılan **olimpiyat** adlı spor karşılaşmaları kültürel birliğin sağlanmasında etkili olmuştur.
- M.Ö IV. yüzyılın 2. yarısında Makedonyalıların egemenliği altına girmiştir.

Aristoteles (Aristo)

Sokrates (Sokrat)

d) İskender İmparatorluğu (Makedonya)

- Makedonya kralı II. Filip, Yunanistan'ı ele geçirerek Hellen Birliği'ni kurmuştur.
- II. Filip'in oğlu **Büyük İskender**, dünyaya egemen olmak ve Doğu - Batı mücadelesine son vererek bu kültürleri birleştirmek için M.Ö 334 yılında **Asya Seferi**'ne çıkmıştır.
- İskender, Asya Seferi sırasında Persleri Gronikos, İssos savaşlarında yenilgiye uğratmış ve Pers Devleti'nin egemenliğine son vermiştir. (M.Ö 331)
- Büyük İskender'in fetihleri sonunda Hindistan'a kadar yayılmış olan Yunan uygarlığının, doğu uygarlıklarıyla karışmasından doğan yeni uygarlık dönemine **Helenizm Dönemi** (M.Ö 330 - 30) denir.
- Hindistan'a kadar uzanan İskender, sefer dönüşünde Babil'de ölmüştür.
- İskender'in ölümünden sonra ülke, İskender'in generalleri arasında paylaşılmış, imparatorluk toprakları üzerinde üç krallık kurulmuştur.

Makedonya İmparatorluğu (İskender'in ölümünden sonra)

NOT

Pontus ve Kapadokya krallıkları Doğu, Bitinya ve Bergama krallıkları ise Batı uygarlığının temsilcisi olmuştur. Özellikle Bergama krallığı parşömen kağıdını bulmuş, bilim, sanat ve kültürel yönden gelişmiştir.

Büyük İskender'in Büstü

Bergama – İzmir

Örnek

Aşağıdakilerden hangisinin, İlkçağ uygarlıklarının etkileşimine katkısının olduğu savunulamaz?

- A) Kolonicilik faaliyetlerinin
- B) Lidyalılar tarafından yapılan Kral Yolu'nun
- C) Ege Göçleri'nin
- D) Hitit krallarının tanrıları için yazdırdıkları yıllıkların
- E) Büyük İskender'in Asya Seferi'nin

Çözüm

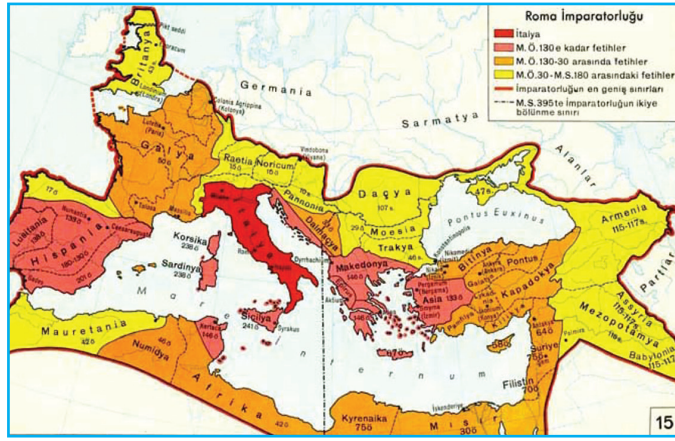
Kolonicilik faaliyetleri, Kral Yolu, Ege Göçleri ve Büyük İskender'in Asya Seferi, İlkçağ uygarlıklarının etkileşimi üzerinde etkili olmuştur. Ancak Hitit krallarının tanrıları için yazdırdıkları yıllıkların uygarlıklar arası etkileşime yol açtığı söylenemez.

Yanıt D

6) ROMA İMPARATORLUĞU

- Roma şehri, M.Ö 753 yılında Latinler tarafından kurulmuştur.
- Roma siyasal tarihinin üç dönemi vardır:
 - Krallık Dönemi (M.Ö 753 - 510)
 - Cumhuriyet Dönemi (M.Ö 510 - 30)
 - İmparatorluk Dönemi (M.Ö 30 - M.S 476)
- Roma İmparatorluğu zamanında bütün Akdeniz ilk kez tek bir devletin egemenliği altına girmiştir.
- **Plepler ve patriciler** arasında uzun süren çatışmalar ortaya çıkmış, bu çatışmaların sonucunda plepler ile patriciler arasındaki sınıfsal farklılıkları ortadan kaldırmak için "**12 Levha Kanunları**" adıyla bilinen hukuki düzenlemeler yapılmıştır.

- Mimari ve sanatsal açıdan büyük bir gelişme gösteren Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'da yaptığı en güzel mimari eserler İstanbul'daki **Bozdoğan (Valens) Kemer**, Ankara'daki **Oğüst Mabedi** ve **Roma Hamamı** ile Antalya'daki **Aspendos Tiyatrosu**'dur.
- Roma topraklarında ortaya çıkan **Hıristiyanlık**, 313 **Milano Fermanı** ile Roma'da serbest bırakılmış, 381'de devletin resmi dini haline gelmiştir.
- Krallık Dönemi'nde krala yardımcı **senato** bulunmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Roma **konsüller** tarafından yönetilmiştir. Konsüller, senato tarafından seçilip senatoya ve meclise karşı sorumlu olmuşlardır.
- Tüm İlkçağ toplumları köle işgücünden yararlanmışlardır. Bu konuda en etkili olan imparatorluk ise Roma'dır.
- Pers, Makedonya ve Roma orduları ilkçağın en güçlü ordularındı.
- Kavimler Göçü sonunda Batı ve Doğu Roma olmak üzere ikiye ayrılmıştır (395). Batı Roma İmparatorluğu 476 yılında, Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) ise 1453'te yıkılmıştır.

M.S 395'te Doğu ve Batı Roma İmparatorluğu

NOT

Romalılar Anadolu'da birçok bayındırlık faaliyetinde bulunarak, ulaşımı kolaylaştırmış ve mekan birliğini sağlamışlardır. Anadolu'ya yerleşmedikleri için, yerli kültürler yaşamaya devam etmiş, dolayısıyla kültürel birlik sağlanamamıştır.

Julius Ceaser

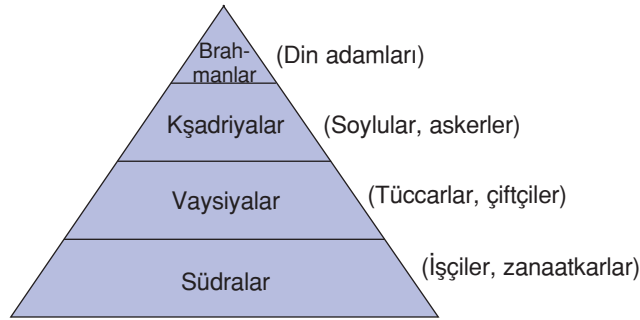
Oğüst Mabedi (Ankara)

Aspendos Tiyatrosu

7) HİNT UYGARLIĞI

- Doğal kaynakları açısından zengin olan Hindistan, tarih boyunca bu özelliğinden dolayı birçok kavmin istilasına uğramıştır.
- Orta Asya'dan Hindistan'a gelen Ariler kültürlerini bölgeye taşımışlar, ancak merkezi otoriteyi sağlayamamışlardır. Bu nedenle bölgede "**racalık**" denilen küçük prenslikler kurulmuştur.
- Ariler, Hindistan'a "**kast sistemi**" ni taşımışlardır. Kast, meslekleri babadan oğula geçen ve aynı geleneklere bağlı bulunan çeşitli sosyal sınıflardan oluşan bir sistemdir.
- Kast dört gruba ayrılırdı:

- Kast sisteminin dışında kabul edilen paryalar bulunmaktaydı (Köleler).
- Bu sisteme tepki olarak **Budizm** doğmuş; ancak Hindistan'da yayılması engellenmiştir.

Hint Uygarlığı

8) ÇİN UYGARLIĞI

- Çin uygarlığının oluşmasında Çin kültürünün yanında Türk, Moğol ve Tibet kültürleri de etkili olmuştur.
- Çin'de "tanrının oğlu" ünvanını taşıyan imparatorların kutsal olduğuna inanılmıştır.
- Ekonomi büyük ölçüde tarıma dayandırılmış; ancak tarımın yanında ipek, porselen ve kumaş üretimi de yapılmıştır. Çinli tüccarlar **İpek Yolu** aracılığıyla Çin'den Roma'ya kadar olan bölgede ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- Çin'de en yaygın inançlar Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm'dir.
- **Çin Seddi** ve Budist tapınakları Çin mimarisinin en güzel örnekleridir.
- Çinliler, mürekkep, kağıt, matbaa, barut ve pusulayı bularak dünyada birçok gelişmeye öncülük etmiştir.

Çin Seddi

1. İlkçağda Anadolu'da yaşayan Hititler ve Frigler daha çok tarım ile uğraşırken, Urartular hayvancılık, İyonlar ise deniz ticareti ile ilgilenmişlerdir.

Buna göre, Anadolu toplumlarını farklı ekonomik uğraşlara yönelten etkenin aşağıdakilerden hangisi olduğu ileri sürülebilir?

- A) Anadolu'ya değişik yerlerden gelmeleri
B) Çevre uygarlıklardan etkilenmeleri
C) Değişik zamanlarda yaşamaları
D) Anadolu'nun farklı bölgelerinde yerleşmeleri
E) Anadolu'nun ticarete daha uygun olması

2. Ege Uygarlığı; Yunanistan, Makedonya, Trakya, Batı ve Güneybatı Anadolu'da yaşayan toplulukların kültürel özelliklerinin karışımıyla oluşmuş ortak bir uygarlıktır.

Yalnız bu bilgiye dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabılır?

- A) Ege'de en gelişmiş uygarlık seviyesine Yunanlıların sahip olduğuna
B) Ege uygarlığının oluşmasında farklı kültürlerin etkili olduğuna
C) Bölge topraklarının sık sık istilalara uğradığına
D) Ege medeniyetleri arasında birçok savaşın yaşandığına
E) Bu dönemde Anadolu topluluklarının kültürel gelişimin gerisinde kaldığına

3. İlkçağdaki bilim ve sanat faaliyetlerinin, ortaçağa göre çok yönlü ve hızlı bir gelişme göstermesinin nedeni aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Kültürel iletişimin sona ermesi
B) Düşüncelerin özgür bir ortamda ortaya konabilmesi
C) Çalışmaların yöneticiler tarafından desteklenmesi
D) Sanatçı ve bilginlerin toplumlardan destek ve saygı görmesi
E) Ekonomik zenginliğin kültürel faaliyetlere destek vermesi

4. Mezopotomya uygarlığında tapınaklara "Ziggrurat" adı verilirdi. Bu tapınakların içinde tanrı heykelleri, eğitim araç-gereçleri, gözlemevi, tarımla uğraşanların getirdiği ürünlerin toplandığı ve kayıtlarının tutulduğu depolar vardı.

Buna göre;

- I. Bilimsel çalışmalar yapılmıştır.
II. Yönetimde krallar tek egemen güç olmuştur.
III. Yazı kullanılmıştır.
IV. Üretici toplum yapısına ulaşılmıştır.
V. Şehir devletleri şeklinde siyasal yaşam vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) I ve V E) II ve V

5. İlkçağda Anadolu'dakilerin tam tersine Mezopotamya'da kölelerin hiçbir hakları olmayıp eşya gibi alınıp satılırlardı.

Bu durum, Anadolu'nun Mezopotamya'ya göre hangi alanda daha ileri bir uygarlık düzeyine ulaştığının göstergesidir?

- A) Siyasi B) Ekonomik
C) Toplumsal D) Askeri
E) Sanat

6. Tüm ilkçağ toplumlarında sosyal sınıflar yer almış ve köle işgücünden yararlanılmıştır.

Bu durumun daha sonraki çağlarda aşağıdakilerden hangisinin oluşmasını geciktirdiği söylemez?

- A) Hukuk kurallarının
B) Sosyal devlet anlayışının
C) Demokratik yönetimin
D) Eşitlikçi devlet düzeninin
E) Toplumsal dayanışmanın

7. Mezopotamya en eski uygarlık merkezlerinden biri olmasına rağmen bu uygarlık merkezi ile ilgili günümüze kadar korunarak gelen mimari eser çok azdır.

Bu durumun ortaya çıkmasında Mezopotamya'nın;

- I. İstilalara uğraması,
- II. Halkın yerleşik bir yaşam biçimi sürmesi,
- III. Mimaride kerpiç ve tuğla kullanılması

özelliklerinden hangilerinin etkili olduğu söylemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

8. İyonların uygarlıkta ilerlemelerini kolaylaştıran etkenlerden biri de ekonomik açıdan zengin olmalarıdır.

İyonlarda ekonomik zenginliği sağlayan etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şehir devletleri şeklinde örgütlenmeleri
- B) Özgür düşüncüyü benimsemeleri
- C) Perslerle savaşmaları
- D) Kıyı ovalarında tarım yapmaları
- E) Koloniler kurarak deniz ticaretinde gelişmeleri

9. Tarih boyunca Anadolu, Mezopotamya ve Maveraünnehir bölgeleri Mısır ve Arabistan'a göre daha çok istilaya uğramıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Kuruldukları bölgenin coğrafi özellikleriyle
- B) Ticarete önem verilmesiyle
- C) Güçlü politikacıların bulunmasıyla
- D) Ücretli orduların bulunmasıyla
- E) Denizciliğe önem verilmesiyle

10. Asya kökenli olduğu tahmin edilen Sümerler, yazıyı kullanarak edebi çalışmalarını başlatmışlar, Gılgamış Destanı gibi klasik eserler meydana getirmişlerdir. Hatta Gılgamış Destanı, Hititçe'ye çevrilmiş ve onlar aracılığıyla Eski Yunanlıları da etkilemiştir.

Bu durum;

- I. İlkçağda etkileşimin batıdan doğuya doğru gerçekleştiği
- II. Ön Asya uygarlığının oluşumunda Sümerlerin etkili olduğu
- III. Edebi çalışmaların kültürel etkileşime yol açtığı

yargılarından hangilerini kanıtlamaktadır?

- A) II ve III B) I ve II C) Yalnız I
D) I, II ve III E) I ve III

11. Sümerlerde;

- I. Egemenliğin kaynağının tanrısal olması
- II. Sosyal sınıf farklılıklarının görülmesi
- III. Sulama kanallarının bulunması

özelliklerinden hangileri doğrudan tarım yapılına kanıt olarak gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

12. İlkçağ uygarlıklarına ait olan;

- I. Yerleşik yaşam sürülmesi,
- II. Yazının kullanılması,
- III. Ortak savunma düşüncesinin gelişmesi

özelliklerinden hangilerinin bu çağın Tarih öncesi çağlardan ayrılmasında doğrudan etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

1. İlkçağda Anadolu'da yaşayan Hititler ve Friglerin tarım, Urartuların hayvancılık, İyonların deniz ticareti ile uğraşmalarının nedeni, Anadolu'nun farklı bölgelerinde yerleşmeleri, dolayısıyla buldukları coğrafi konumdur.

YANIT D

2. Ege Uygarlığı'nın; Yunanistan, Makedonya, Trakya, Batı ve Güneybatı Anadolu'da yaşayan toplulukların kültürel özelliklerinin karışmasıyla meydana gelmiş ortak bir uygarlık olması, bu uygarlığın oluşmasında farklı kültürlerin etkili olduğunun göstergesidir.

YANIT B

3. İlkçağda bilim ve sanat faaliyetlerinin gelişme göstermesinde; özgür düşünce ortamı, ekonomik zenginlik, bilimsel ve sanatsal çalışmaların yöneticiler tarafından desteklenmesi, sanatçı ve bilginlerin toplumda değer görmesi etkili olmuştur. Ancak kültürel iletişimin sona ermesinin, bilimsel ve sanatsal çalışmaların gelişmesi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

YANIT A

4. Verilen açıklamaya bakılarak; bilimsel çalışmalar yapıldığı, yazının kullanıldığı ve üretici toplum yapısına ulaşıldığı yargılarına ulaşılabılır. Ancak, kralların yönetimde tek egemen güç olduğu ve şehir devletleri şeklinde örgütlenildiği ifadelerine varılamaz.

YANIT E

5. Mezopotamya'da kölelerin hiçbir haklarının olmayıp eşya gibi alınıp satılırken, Anadolu'da böyle bir durumun olmaması ve kölelerin bazı haklara sahip olması, Anadolu'nun Mezopotamya'ya göre toplumsal alanda daha ileri olduğunu göstermektedir.

YANIT C

6. İlkçağ toplumlarında sosyal sınıf farklılıklarının yer alması ve köle işgücünden yararlanılması; eşitlikçi ve sosyal devlet anlayışının, demokratik yönetimin ve toplumsal dayanışmanın oluşmasını geciktirmiştir. Fakat bu durumun hukuk kurallarının gecikmesi ile bir ilgisi olmayıp, tüm İlkçağ uygarlıkları hukuk çalışmalarında bulunmuşlardır.

YANIT A

7. Mezopotamya sık sık istilalara uğradığı ve ayrıca bu bölgede taşın az olması nedeniyle mimaride kerpiç ve tuğla kullanıldığı için, Mezopotamya'dan günümüze kadar korunarak gelen mimari eser çok azdır. Halkın yerleşik yaşam sürmesinin, mimari eserlerin günümüze ulaşması ile bir ilgisi yoktur.

YANIT B

8. İyonların deniz ticareti ile uğraşarak deniz aşırı ülkelerde koloniler kurmaları, ekonomik yönden zenginleşmelerine yol açarak ileri bir uygarlık oluşturmalarında etkili olmuştur. Ancak A, B, C ve D seçeneklerinin ekonomik zenginliğe ulaşmaları ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

YANIT E

9. Tarih boyunca Mezopotamya, Anadolu ve Maveraünnehir'in Mısır ve Arabistan'a göre daha çok istilaya uğraması, bu bölgelerin coğrafi özellikleriyle ilgilidir.

YANIT A

10. Verilen açıklamaya bakılarak, Ön Asya uygarlığının oluşumunda Sümerlerin etkili olduğu ve edebi çalışmaların kültürel etkileşime yol açtığı yargılarına ulaşılabılır. Ancak verilen bu bilgide, İlkçağda etkileşimin batıdan doğuya doğru değil, doğudan batıya doğru olduğu vurgulanmaktadır.

YANIT A

11. Sümerlerin sulama kanalları oluşturmaları, tarım yaptıklarına doğrudan kanıt olarak gösterilebilir. Ancak egemenliğin tanrısal kaynaklı olması ile sınıf farklılıklarının görülmesinin tarım yaptıklarına doğrudan bir kanıt oluşturduğu söylenemez.

YANIT C

12. Tarih çağları Sümerlerin yazıyı bulmasıyla başladığına göre, İlkçağ uygarlıklarının yazıyı kullanması, bu çağı tarih öncesi çağlardan ayıran bir özelliktir. Ancak insanların yerleşik yaşama geçmesi ve ortak savunma düşüncesinin gelişmesi, tarih öncesi çağlarda da görülen özelliklerdir.

YANIT B

1. İlkçağda eski Yunan ve batıdaki bilimsel gelişmelerin temelleri İyonya'da atılmıştır.

Buna göre İyonya'da;

- I. Tales'in ilk kez Güneş tutulmasını hesaplaması
- II. Pisagor'un ilk kez Dünya'nın yuvarlak olduğunu ileri sürmesi
- III. Herodot'un tarih biliminin öncüsü olarak kabul edilmesi

gelişmelerinden hangileri, İyonya'nın birçok bilimsel gelişmede öncü olduğunun kanıtıdır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I, II ve III
D) I ve II E) Yalnız III

2. Bazı İlkçağ uygarlıklarında rahiplik önemli bir meslek sayılmış, genellikle bu makama prensler getirilmiştir.

Yalnız bu bilgiye bakılarak, İlkçağ uygarlıklarıyla ilgili olarak, aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Yöneticilerin çok sık değiştiği
- B) Birden fazla tanrıya inanıldığı
- C) Din adamlarının yetkilerine göre sınıflara ayrıldığı
- D) Birden fazla soyun yönetime geldiği
- E) Dinin devlet yönetiminde etkisinin arttığı

3. İlkçağ'da,

- Doğu Anadolu Bölgesi'nde kurulmuş olan Urartu Devleti'nde, hayvancılıkla uğraşmış; tarımın gelişmesi için sulama kanalları yapılmıştır.
- Anadolu'nun Ege kıyılarında yaşayan İyonlar, kolonicilikle uğraşmış ve deniz ürünlerinden yararlanmıştır.

Buna göre İlkçağ Anadolu uygarlıklarında ekonomik uğraşların belirlenmesindeki en önemli etken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kuruldukları bölgenin coğrafi özellikleri
- B) Teknolojik gelişme
- C) Ticaret yolları üzerinde yer alma
- D) Atalardan kalan alışkanlık ve öğretiler
- E) Denize yakınlık

4. Hitit kanunlarının, Sümer kanunları örnek alınarak düzenlendiği düşünülmektedir. Hitit Devleti'nde cezalar, genellikle "bedel ödeme" şeklinde düzenlenerek mülkiyet hakkı kanunlarla korunmuştur.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Sümer yasalarının sert hükümler içerdiğinin
- B) Hititlerde insancıl yasalar uygulandığının
- C) Özel mülkiyet hakkının kısıtlandığının
- D) Mezopotamya hukukunun Anadolu hukukundan etkilendiğinin
- E) Sümer yasalarının ağır cezaî hükümler içerdiğinin

5. İlkçağda yaşayan Sidon'lu Antipatros dünyanın çeşitli yerlerini dolaşarak en önemli yedi eseri tespit etmiş ve bunlara "Dünya'nın yedi harikası" demiştir. Bu eserler günümüzde de aynı adla anılmakta ve önemini korumaktadır.

Bu durum aşağıdaki genellemelerden hangisini doğrular?

- A) Dini inanışlar sanat anlayışını şekillendirmiştir.
- B) Edebi nitelikte eserler yapılmıştır.
- C) Gelenek ve görenekler her zaman önemini korumuştur.
- D) Sanat konusunda uluslar birbiriyle yarışmışlardır.
- E) İlkçağda toplumlar, sanat alanında mükemmel eserler yapmışlardır.

6. Sümer şehir devletlerinde Patesi adı verilen başkanların, rahip - kral özelliği göstererek ayinleri idare ettiği, adaletin gerçekleştirilmesi ve ordunun yönetilmesi görevlerini yaptığı anlaşılmaktadır.

Buna göre Sümerlerde;

- I. siyasi birliğin sağlandığı
- II. egemenliğin kaynağının dinsel olduğu
- III. devlet başkanlarının hukuki sorumluluklarının olduğu

durumlarından hangilerinin geçerli olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

7. İlkçağda Hititlerde;

- I. Mülkiyet hakkının yasalarla güvence altına alınması
- II. Kölelerin bedel ödeyerek hürler sınıfına geçebilmesi
- III. İnsancıl yasalar yapılması ve ölüm cezalarına pek rastlanılmaması

durumlarından hangilerinin, kişi haklarının gelişmeye başladığının göstergesi olduğu ileri sürülebilir?

- A) I ve II B) Yalnız II C) I, II ve III
D) I ve III E) II ve III

8. İlkçağda Türkiye'de Pers, İskender, Roma ve Bizans İmparatorlukları egemenlik kurmuşlardır. Bu devletler hem kendilerinden önceki kültürlerden etkilenmişler hem de daha sonra oluşan kültürleri etkilemişlerdir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) İnsanların bilgi birikimi ve kültürel etkileşiminin giderek arttığının
- B) İnsanların farklı ortamlarda, aynı zamanda devlet kurduklarının
- C) Anadolu'da kurulan devletlerin siyasi ömürlerinin kısa olduğunun
- D) Uygarlıkların özgünlüklerini koruduğunun
- E) Anadolu'ya hakim olan uygarlıkların yayılcı ve istilacı politikalar izlediklerinin

9. Hitit İmparatorluğu'nun başında "Güneş" adı verilen bir "büyük kral" bulunmaktaydı. Hükümdar ordunun, yönetimin ve adaletin başı idi. Halkın iyiliği ondan bilinir, büyük rahip olarak ayinleri o yaptırır ve dinsel bayramları yönetirdi. Ölümünden sonra da tanrılaştırılırdı.

Buna göre Hititlerle ilgili olarak,

- I. Merkeziyetçi yapı gelişmiştir.
- II. Hükümdarlar, siyasi ve dini otoritenin başı olarak kabul edilmiştir.
- III. Yönetimde teokratik yapılanma etkili olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

10. İlkçağda Anadolu'da kurulan Bergama Krallığı büyük bir gelişme gösterdi. Zeus Tapınağı, Asklepion Sağlık Merkezi ve 200.000 ciltlik kitap içeren kütüphanesi ile önemli bir merkez olmuş, parşömen denilen kâğıdı da icat ederek üretimini yaygınlaştırmıştır.

Yukarıdaki anlatım, Bergama Krallığı ile ilgili olarak öne sürülen;

- I. Mimarisi gelişmiştir.
- II. Pozitif bilimlere önem verilmemiştir.
- III. Halkın gereksinimlerine yönelik çalışmalar yapılmıştır.
- IV. Başka toplumlardan etkilenmiştir.
- V. Egemenlik alanını genişletmeye çalışmıştır.

görüştürmelerinden hangilerine kanıt olarak gösterilebilir?

- A) I, IV ve V B) I ve III C) II ve IV
D) II ve V E) III ve V

11. İlkçağ'da,

- Deniz ticareti ve kolonicilik yapan Fenikeliler, ilk harf yazısını oluşturmuştur.
- Fenike alfabesi, deniz ticareti ile İyon ve Yunan uygarlıklarına taşınmış, son şeklini Roma'da alarak Latin alfabesi meydana getirilmiştir.

Bu bilgilere dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Ticaretin yapılması yazının gelişimine etki etmiştir.
- B) Fenike, İyon ve Yunan uygarlıkları deniz ticareti ile uğraşmıştır.
- C) Akdeniz çevresindeki uygarlıklarda kültürel ilişkiler hız kazanmıştır.
- D) İlk yazılı kaynaklara Fenikelilerde rastlanmıştır.
- E) Alfabe, Roma'da Latin alfabesinin son şekline ulaşmıştır.

1. İlkçağ Anadolu devletlerinden Hititlerde;

- I. Eyaletlerin yönetiminde kralın merkezden atadığı valilerin görevlendirilmesi
- II. Soylulardan oluşan meclisin devlet işlerinde söz sahibi olması
- III. Tanrılara hesap vermek için yıllıklar hazırlanması

uygulamalarından hangileri, Hititlerde tarih yazıcılığını geliştirmiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) Yalnız III
D) II ve III E) Yalnız II

2. Yunanistan'da Solon kanunları ile zenginleşen kişilerin bir üst sınıfa geçebileceği kabul edilmiştir.

Buna göre Solon kanunlarında toplumsal sınıfların biçimlenmesindeki temel etkenin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Kişilerin ekonomik durumunun
B) Toprakların genişliğinin
C) Kültür seviyesinin
D) Soyluluk durumunun
E) Devlet tecrübesinin

3. İlkçağda;

- Yunanlılar ve Fenikeliler koloniler kurmuşlardır.
- Lidyalılar ilk kez parayı kullanmışlardır.

Yukarıdaki özelliklerine bakılarak, Lidya, Yunan ve Fenikelilerin ortak yönlerinin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Aynı yüzyılda yaşamışlardır.
B) Ticarete önem vermişlerdir.
C) Merkezi bir devlet yapısı oluşturmuşlardır.
D) Aynı etnik kökenden gelmişlerdir.
E) Deniz ticareti ile uğraşmışlardır.

4. İlkçağda Yunanistan'da tıp, astronomi ve matematik Mısır ve Mezopotamya'dan; alfabe Fenike'den alınırken, Mısır'daki mumyalama geleneği benimsenmemiştir.

Bu bilgiye göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Bir toplumdaki birikim, önceki uygarlıkların birikimi üzerine şekillenir.
B) Sonraki uygarlıklar, önceki uygarlıkların üretkenliklerinin devamı şeklinde gelişmiştir.
C) Yunan uygarlığının gelişiminde Mezopotamya ve Mısır uygarlığı etkili olmuştur.
D) Kültürel değerler, tüm toplumlar tarafından aynen benimsenir.
E) Değişik toplumlar arasında kültürel etkileşim yaşanmıştır.

5. İlkçağ toplumlarından;

- Mısırlılar takvimi kullanmış,
- Lidyalılar ekonomik hayatta parayı kullanmıştır.

Bu bilgilere göre;

- I. Toplumlar ihtiyaçlar doğrultusunda hareket etmiştir.
- II. Yerleşik yaşama geçilmiştir.
- III. Sınıflı yaşam egemen olmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6. İlkçağda doğu ile batı toplumları arasında yoğun kültürel etkileşimler yaşanmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, buna kesin kanıt olarak gösterilebilir?

- A) İyon ve Yunanlıların denizcilikte ileri gitmesi
B) Mısırlılarla Hititlerin aynı çağda yaşamaması
C) Fenikelilerin bulunduğu alfabenin Yunan ve Roma tarafından geliştirilmesi
D) Persler ve Makedonyalıların yayılmacı politika izlemesi
E) Mezopotamya'nın tarih devirlerine Anadolu'dan daha önce girmesi

7. İlkçağda Anadolu'da, kuzeydoğudan gelen Hititler, kuzeybatı ve batıdan gelen Frigler, Lidyalılar ve İyonlar ile doğudan gelen Urartular egemenlik kurarken; Pers, Makedonya ve Roma İmparatorlukları da istilacı güç olarak burada egemenlik kurmuş ve İlkçağ Anadolu uygarlığına hem etki etmiş hem de etkilenmişlerdir.

Buna göre;

- I. Anadolu çeşitli kültürlerin karışıp kaynaştığı bir yerdir.
- II. İlkçağda Anadolu'da siyasi istikrar kesintisiz sağlanmıştır.
- III. Anadolu tek tanrılı dinlerin doğduğu bir yerdir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

8. İlkçağda Yunan şehir devletlerinde birçok bilim dalının temellerinin atılmasında;

- I. özgür düşünce ortamının olması
- II. olimpiyatların yapılması
- III. deniz kolonizliğinin yapılması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız II B) I ve III C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

9. Hititlerde;

- I. Kralın, başyargıç, başrahip ve başkomutanlık yetkilerini de kendinde toplaması
- II. Asillerden oluşan Pankuş meclisinin yönetimde etkili olması
- III. Kraliçenin (Tavananna) yönetimde kralın yanında yer alması

gelişmelerinden hangileri mutlak monarşik yönetim anlayışının uygulandığına kanıt olarak gösterilemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

10. İlkçağda Mezopotamya mimarisi oldukça gelişmiş olmasına karşın bu dönemden günümüze az sayıda eser ulaşabilmiştir. Mısır mimarisine ait eserler ise günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Mısır'da eserlerin daha çok dini nitelikte olmasıyla
B) Mısır'ın Akdeniz'e kıyısının olmasıyla
C) Mısır'ın yabancı uygarlıklardan etkilenmemesiyle
D) Mısır mimarisinde taşın, Mezopotamya'da ise pişirilmiş toprağın (kerpiç) kullanılmasıyla
E) Mezopotamya'da farklı devletlerin kurulmasıyla

11. İran Uygarlığı'nda merkezi otoritenin sağlanması için önemli çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu uygarlığın;

- I. Yerel yöneticilerin merkezden atanması
- II. Posta teşkilatının oluşturulması
- III. Ulaşım ağının güçlendirilmesi

uygulamalarından hangilerinin bu amaca yönelik olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

12. Makedonya Kralı İskender'in Asya Seferi sonucunda Anadolu, İran, Mezopotamya ve Mısır uygarlıkları ile Batı uygarlıklarının karışıp kaynaşmasından yeni bir uygarlık olan "Helenizm" ortaya çıkmıştır.

Buna göre, Helenizm uygarlığının oluşmasında;

- I. Doğu ve batı kültürlerinin etkileşimi
- II. Savaşlar
- III. Ticaretin geliştirilmek istenmesi

gibi özelliklerden hangilerinin etkili olduğu ileri sürülemez?

- A) Yalnız II B) I ve III C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

KONU TESTİ - 6 (ÇIKMIŞ SORULAR)

1. MÖ 3000 yılında Mısır'da tahta geçen Kral Menes, "nom" adı verilen şehir devletlerini ortadan kaldırarak Mısır'a tamamen hakim olmuş ve kendisine Tanrı unvanını vererek Tanrı Kral Dönemi'ni başlatmıştır.

Bu bilgiye dayanarak Mısır'da,

- I. siyasi birliğin kurulduğu,
- II. dinî gücün tek elde birleştiği,
- III. toplumun sınıflara ayrıldığı,
- IV. feodal bir yapılanmanın ortaya çıktığı

durumlarından hangilerinin gerçekleştiği savunulabilir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

(2016-YGS)

2. Parşömenin Bergama şehrinde icat edilmiş olmasıyla aşağıdaki olaylardan hangisi arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir?

- A) Bergama Kütüphanesinin, Antik Çağ'ın en zengin iki kütüphanesinden biri olması
- B) III. Attalos'un Bergama Krallığı'nı bir vasiyetle Roma halkına bırakması
- C) Bergama Krallığı'nın İyonya ayaklanmasına destek vermesi
- D) İskenderiye Kütüphanesinin yakılması
- E) Roma'nın MÖ 129'da Bergama Krallığı'nı ele geçirmesi

(2013-YGS)

3. Diyarbakır yakınlarında bulunan Çayönü yerleşim yerine ait aşağıdaki bilgilerden hangisinin, erken dönemlerde bile malzemelerin yer değiştirdiğine ve olası bir ticaretin varlığına kanıt olduğu savunulabilir?

- A) Av etkinliklerinde evcilleştirilmiş köpeklerin kullanılması
- B) Tarımsal etkinliklerde değirmen taşları ve orakların kullanılması
- C) Kolye yapımında çeşitli renklerde taş boncuklarla deniz kabuklarının kullanılması
- D) Girişleri çatıda olan tahıl ambarlarının bulunması
- E) MÖ 7000 yılına tarihlenen en eski dokuma parçasının bulunması

(2012-YGS)

4. Hititlerin ilk zamanlarında,

- I. fethedilen toprakların yönetiminin prenslere verilmesi,
- II. prenslerin kendilerine verilen topraklara karşılık, savaş sırasında kralın ordusuna katılacak asker ve araba temin etmesi,
- III. ekonomilerinde hayvancılığın önemli bir yer tutması

durumlarından hangilerinin feodal timar sisteminin uygulandığını gösterdiği savunulabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

(2009-ÖSS)

5. İlkçağda Mısır'da mimari eserler daha çok taştan yapıldığı hâlde Mezopotamya'da kerpiç ve tuğladan yapılmış, taş, Mısır'a nazaran daha az kullanılmıştır. **Yalnız bu bilgiyle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?**

- A) Mezopotamya taş işçiliği dalında Mısır'ın etkisinde kalmıştır.
- B) Mezopotamya'da sanattan çok bilime önem verilmiştir.
- C) Mezopotamya mimarisinde dini duygu ve düşüncelerin etkisi olmuştur.
- D) Coğrafi durum ve yaşayış şartlarının farklı olması sanatta etkili olmuştur.
- E) Taşın mimaride kullanılması yapıların tarihi açıdan değerlendirilmelerini kolaylaştırmıştır.

(2008-ÖSS)

6. Anadolu ile Mezopotamya arasında Eski Çağ'da var olan ticaret ilişkilerinin Ortaçağ'da Anadolu Selçukluları döneminde de devam etmesi ve önemini korumasında,

- I. iki bölge arasında ulaşım kolaylıklarının olması,
 - II. iki bölgenin üretimlerinin birbirinin gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olması,
 - III. iki bölge arasında siyasi sorunların bulunması
- durumlarından hangilerinin etkili olduğu savunulabilir?**

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

(2003-ÖSS)

7. Mezopotamya'da Sus'ta bulunan, taranmış üçgen, taranmış baklava dilimli motifler ve çizgiler içeren seramik çanaklara Aşkabat yakınlarında Anav yöresinde de rastlanmıştır.

Bu bilgiye dayanarak,

- I. Buluntular, insanlık tarihiyle ilgili bilgilere ulaşmasını sağlamıştır.
- II. Seramik sanatı, farklı yerleşim yerlerinde aynı zamanda başlamıştır.
- III. İnsanlar, seramiği gereksinimlerini karşılamada kullanmışlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

(2002-ÖSS)

8. Hattuşaş'ta bulunan ve Hititlerle Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Barışı ile ilgili olan metinde, antlaşmaya Hitit Kralı III. Hattuşili'nin mühürü yanında, Hitit Kraliçesi Pudahepa'nın mühürü de basılmıştır.

Bu bilgi aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Antlaşmanın eşit koşullar altında yapıldığının
- B) İki devletin yöneticileri arasında akrabalık kurulduğunun
- C) Antlaşmanın uzun süre yürürlükte kalacağıının
- D) Kraliçenin, devlet işlerinde söz sahibi olduğunun
- E) Eski Anadolu'da, yasaların kadınları koruduğunun

(1999-ÖSS)

9. Hititlerde tarih yazıcılığı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi, tarafsız tarih anlayışının bir göstergesidir?

- A) Yıllıkların Sümer çivi yazısıyla yazılması
- B) Yıllıkların, kralların yaptıkları işler konusunda bilgi vermek için yazılması
- C) Kralların, zaferleri kadar yenilgilerini de yıllıklara yazdırmış olmaları
- D) Yıllıkların, özellikle ünlü kralların dönemlerini içermesi
- E) Yıllıkların edebi dille yazılmış olması

(1998-ÖSS)

10. İlkçağda, Mısır'da tarım ürünlerinden alınan vergilerin belirlenmesi matematiğin, Nil nehrinin taşma zamanının hesaplanması astronominin, Nil sularının taşmasıyla bozulan arazi sınırlarının yeniden saptanması ise geometrinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Yukarıda verilen bilgilere dayanarak aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşılabilir?

- A) İhtiyaçlar insanları bilimsel çalışmalara yönlendirmiştir.
- B) Coğrafi konum tarımda verimliliği etkilemiştir.
- C) Doğa olayları kontrol altına alınmıştır.
- D) İnsanların yerleşik hayata geçmesinin bir nedeni tarımdır.
- E) İnsanlar arasında kültür benzerlikleri vardır.

(1995-ÖSS)

11. İlkçağ'da İyonya'da,

- Tales ilk kez Güneş tutulmasını hesaplamış,
- Pisagor ilk kez Dünya'nın yuvarlak olduğunu ileri sürmüştür.

İyonya'daki bu gelişmeler aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- A) Çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığını
- B) Bilimsel çalışmalar yapıldığını
- C) Yöneticilerin çok sık değiştiğini
- D) İlk yerleşim yerlerinin burada kurulduğunu
- E) İnsanların gelir düzeyine göre sınıflara ayrıldığını

(1994-ÖSS)

12. Urartuların mezarlarını oda ve ev biçiminde yapıp içine çeşitli eşyalar koymaları aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) Ticarete değiş-tokuş usulünü uyguladıklarının
- B) Mimarlıkta geliştiklerinin
- C) Birden fazla tanrıya inandıklarının
- D) Barış içinde yaşadıklarının
- E) Hayatın ölümden sonra da devam ettiğine inandıklarının

(1994-ÖSS)

TARİH

ÇKS - TYT

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

- *Türklerin Tarih Sahnesine Çıkışı*
- *Türklerin ilk Ana Yurdu*
- *Orta Asya Türk Göçlerinin Nedenleri ve Sonuçları*
- *Orta Asya'da Kurulan ilk Türk Devletleri*
- *Diğer Türk Devletleri ve Toplulukları*
- *İslamiyet Öncesi Türk Kültür ve Uygarlığı*

